

Samenvatting van het CIVEX-project: Uitsluiting van maatschappelijk engagement van een diverse oudere bevolking: Kenmerken, ervaringen en beleidsimplicaties

---

In de vergrijzende samenlevingen van Europa blijft het waarborgen van gezond en actief ouder worden een grote uitdaging, zowel voor ouderen als voor de samenleving als geheel. Ouderen lopen risico op sociale uitsluiting in belangrijke levensdomeinen, waaronder materiële middelen, sociale relaties, toegang tot diensten, gemeenschapsintegratie en maatschappelijk engagement. Hoewel sociale uitsluiting op latere leeftijd een belangrijk onderzoeks- en beleidsgebied is, bestaan er nog aanzienlijke kennishiaten, met name met betrekking tot de uitsluiting van ouderen van multidimensionaal maatschappelijk engagement.

CIVEX had als doel deze hiaten aan te pakken door de kenmerken van uitsluiting van multidimensionaal maatschappelijk engagement onder ouderen te onderzoeken en evidence-based beleidsreacties te identificeren. Dit interdisciplinair onderzoeksproject combineerde fundamenteel onderzoek met maatschappelijke impact in vier Europese landen: België, Finland, Spanje en Zweden. Het overkoepelende doel van CIVEX was om voor de eerste keer uitsluiting van verscheidene vormen van maatschappelijk engagement samen op latere leeftijd te onderzoeken. CIVEX richtte zich op vijf belangrijke doelstellingen met betrekking tot het maatschappelijk engagement van een diverse oudere bevolking: 1) micro-niveau variabelen, met nadruk op diversiteit en intersectionaliteit; 2) meso-niveau variabelen; en 3) macro-niveau drijfveren van uitsluiting; verkennen hoe buurten, gemeenschappen en welzijnsstelsels maatschappelijk engagement beïnvloeden; 4) geleefde ervaringen van inclusie en uitsluiting van maatschappelijk engagement bij mogelijk gemarginaliseerde ouderen; en 5) een levensloopbenadering, waarbij wordt onderzocht hoe eerdere levensomstandigheden en belangrijke levensfasen de mogelijkheden tot maatschappelijk engagement op latere leeftijd beïnvloeden. Om deze doelstellingen te bereiken, maakte CIVEX gebruik van een innovatieve mixed-methods benadering, met een convergent parallel design om kwantitatieve en kwalitatieve gegevens te vergelijken, te relateren en aan te vullen.

De bevindingen van CIVEX kunnen worden samengevat in vier kerngebieden:

1. **Erken de verschillende vormen van maatschappelijk engagement:** Het project onthulde de verschillende manieren waarop ouderen bijdragen aan hun gemeenschappen, naast formeel vrijwilligerswerk, zoals lidmaatschap van verenigingen, informele hulp, politieke participatie en digitaal maatschappelijk engagement. Sommige van deze gebieden worden minder onderzocht in bestaande literatuur. Deze diversiteit onderstreept het belang om alle vormen van maatschappelijk engagement als gelijkwaardig te erkennen. Of het nu gaat om formeel vrijwilligerswerk, verenigingslidmaatschap, informele hulp, politieke participatie of zelfs digitale betrokkenheid, elke activiteit draagt bij aan het maatschappelijke weefsel. Geen enkele vorm mag boven andere worden geprefereerd.
2. **Contextualisering:** CIVEX benadrukte de complexe invloeden op multidimensionaal maatschappelijk engagement vanuit micro-, meso- en macro-contexten. Terwijl eerder onderzoek meer gefocust was op individuele middelen en motivaties (micro-niveau), verbreedde CIVEX het begrip door de impact te illustreren van meso-niveau factoren (bijv. fysieke en sociale omgevingen) en macro-niveau invloeden (bijv. overheidsuitgaven) op maatschappelijk engagement op latere leeftijd; contextuele factoren blijken de capaciteit van ouderen om bij te dragen aan hun gemeenschappen te bevorderen of te belemmeren.
3. **Neem een levensloop perspectief:** CIVEX benadrukte hoe levensgebeurtenissen en transitie eerder in het leven maatschappelijk engagement op latere leeftijd beïnvloeden. Via levensverhaalinterviews onderzocht CIVEX de dynamiek van maatschappelijk engagement gedurende de levensloop en de invloed ervan op latere trajecten.
4. **Erken diversiteit binnen oudere bevolkingsgroepen:** CIVEX onderzocht de uitdagingen waarmee mogelijk kwetsbare groepen ouderen worden geconfronteerd, en belichtte de kenmerken, ervaringen en trajecten van multidimensionaal maatschappelijk engagement onder ouderen die formele sociale/gezondheidszorg thuis ontvangen, ouderen in residentiële zorginstellingen, ouderen met diverse migratieachtergronden en ouderen in sociaal achtergestelde stedelijke gebieden. Ouderen in precare situaties staan voor specifieke uitdagingen die hun mogelijkheden tot engagement vormgeven.